

lekipásztor írja

PROF. P. B. HÄRING

**házasság
vallás
gyermekáldás**

HÁZASSÁG, VALLÁS, GYERMEKÁLDÁS
Mi köze van házasednek a valláshoz?

Irta

P. Bernhard Häring

az erkölcstudomány tanára
(Laterán-Egyetem, Róma)

Fordította: A. B.

Irodalmi Tájékoztató: T. J.

OPUS MYSTICI CORPORIS

Bécs, 1964.

Egyházi jóváhagyással

A magyar kiadás jogát fenntartjuk

A német eredeti címe:

Was hat Deine Ehe mit Religion zu tun?

Verlag VERITAS, Linz - Wien - Passau

Mit Druckerlaubnis des Erzbischöflichen Ordinariates Wien vom 20. 4. 1964. Z. 2791/64. – Verlag Opus Mystici Corporis bei Österreichisches Seelsorge-Institut, Wien I, Stephansplatz 3/III. Im Eigenbetrieb als Manuskript vervielfältigt. – Verlags-Nr. 252.

Dicsértessék a Jézus Krisztus!

Keresztény házastársak gyakran vetik fel lelkipásztoraik előtt a kérdést: „Vajon megérti-e az Egyház mindazokat a nehézségeket, amelyek minden jóakaratumk ellenére is felmerülnek a házasesletünkben? Vajon a 2. vatikáni zsinat foglalkozik-e majd a mai házaseslettel kapcsolatos sok problémával, nehézséggel?”

* Mások ismét ezt kerdik: „Mi köze van tulajdonképpen a házasesletünknek a valláshoz? Az Egyháznak meg kellene elégednie avval, hogy az egyházi kötésnél áldását kérjük, és időnkint a családukbau közösen is imádkozuuk. De hogy házasesletüket hogyan alakítsuk, azt az Egyháznak ráuk kellene bízniu!”

A keresztény vallás élet: Istenből, Istennel, Istenért való élet. Ha éltetek középpontját és főtartalmát, házasságtokat és családotokat a vallástól elkülönítve, ettől függetlenül, mondhatni: „melléje téve” nézitek, akkor ebből a vallásból – ha itt egyáltalában még szó lehet vallásról! – csak nyomasztó súlyú törvénykönyv vagy puszta érzelgősség marad, tehát mindenképpen holt valami.

Az igaz Isten, akit imádtok, az élő Isten, minden élet ajándékozója és forrása. Elő Istenként, életadóként van ott házasságtokban is. Arra hívott meg Benneteket, hogy együttműködjeteu Vele az élet fakasztásában és ezáltal részesei lehettek a teremtés boldogságának is. Azt akarta, hogy amikor gyermekeknek adtok életet és felnevelitek őket, részeteu lehessen a Teremtés örömében is.

Hallgassátok csak meg, mit mond a Szentírás az ember

teremtéséről és a házasságnak a Paradicsomban történt megalapításáról: „Meg is teremtette Isten az embert a maga képére: Isten képmásául teremtette, férfinek és nőnek teremtette. Azután megáldotta őket és azt mondta: Szaporodjatok és sokasodjatok, töltsétek be és hajtsátok uralmatok alá a földet... Úgy történt, ahogyan Isten akarta. És Isten úgy találta, hogy minden jó, amit alkotott.” (Gen. 1, 27-28, 31.) Vajon éreztek-e valamit Istennek abból az örömeből, amelyet ennél a teremtői ténykedésnél érzett? Ha igen, akkor meg fogjátok érteni azt is, hogy házasesetek öröme csak akkor lehet egészséges és tartós, ha az élő Istennel kapcsolatban maradtok. Látjátok, hogy házasságtok csak annyi igaz életörömet nyújthat, amilyen mértékben valláson - vagyis Istenhez való kötöttségen - alapszik. Hiszen a vallásnak latin neve: „religio”, ami kötést, kapcsolatot jelent, épp erre utal. Az élő Istennel való eleven kapcsolat megkívánja, hogy harcoljatok a bűn ellen, mert a bűn mindig ellensége az életnek.

„Isten a szeretet” (1 Jn. 4, 17) Ő a forrása minden szeretetnek, és minden igazi szeretet Hozzá vezet! A házasság szorosan kapcsolódik a valláshoz, mert szeretetközösség. Ha az Egyház az egyedül igaz vallást a szeretetet valóságként hirdeti, akkor ezzel egyúttal szükségszerűen a házasságról is beszél, mert ennek központja és célja a szeretet.

Az egész keresztény életre, tehát a házasságra is – sőt erre különösen – vonatkozik a szeretett tanítvány szava: „Szeretteim, szeressük egymást, mert a szeretet Istentől van. Mindaz, aki szeret, Istentől született, és ismeri Istent. Aki nem szeret, nem ismeri Istent, mert az Isten a szeretet.” (1 Jn. 4, 7-8) Valamennyiünknek a felebaráti

szeretettel kell bebizonyítanunk, hogy istenszeretetünk igaz-e? A házastársak legközelebbi felebarátai: hitvestársuk és gyermekeik.

A házastársi együttélést a velejáró szerelmi játékkal és általában minden hitvesi gyengédséget a házasság szentségi fényében és kegyelmi áradásában kell látnunk. A hitvestársi egyesülésben és a hétköznapi sokféleségében a házastársak szeretete annak a szeretetnek a képmása lehet, – sőt kell is, hogy legyen – amellyel Krisztus szereti Egyházát. Az egészséges házastársi szeretet révén tudják a házastársak, hogy „Krisztus ott van köztük”. Szeretetükkel hozzásegítik egymást, hogy egyre elevebben sejték meg, milyen Krisztus szeretete, mely minden fogalmat meghalad, s így egyre bensőségebben ismerjék meg az Isten szeretetét.

Mindebből világos, hogy a házasságkötésnél nemcsak arról van szó, hogy a házaspár az „Egyház áldását kéri”. A házasság szentség, azaz szent valóság, „amelynek rendeltetése az, hogy a házaspárt megszentelje”, amint Szt. Tamás mondja. Az Egyház házassági erkölcstana egyáltalán nem akarja a házasságban az életet, vagy szerelmet gátolni. Az Egyház általában mindig csak azzal törődik, hogy az életéről és szeretetről szóló evangéliumot hirdesse, a házastársaknak megmutassa azt a biztos utat, amelyen haladva az életadó és végtelenül szerető Istennek boldogító közölségét érezhetik.

Az Egyház örül annak, ha a családtagok együtt imádkoznak. Annak a kifejezését látja ebben, hogy a hitvestársak az örök életre vezető úton egymásért felelős útítársaknak tekintik egymást, akik egyúttal gyermekeik lelkipász-

torai is. De mivel a vallás nemcsak fűszer, amit „az élet mellé tálalnak”, hanem maga az élet, annak tartalma és ereje, ezért az Egyháznak fáradhatatlanul rá kell mutatnia, hogy a házas- és családi élet miképp lehet, sőt miképp legyen is ennek az igazságnak kifejezője.

* „Mi, keresztény hitvestársak szívesen fogadjuk az Egyháznak ama tanítását, hogy feltétlenül igent mondjunk az élethez. De az Egyház túlzott követeléseket támaszt velünk szemben. Csak nem hozhatunk minden évben egy újabb gyermeket a világra!”

Tévedés volna azt gondolni, hogy az Egyház azt várja a házastársaktól, hogy minden megfontolás nélkül hozzanak gyermeket a világra, éppenséggel minden esztendőben egyet. Az állatvilágban mindent az ösztön szabályoz. De az embernek értelmet adott az Isten, és a természetfölötti hitet, amely a természet világán túl is eligazítja a hívót.

Az Egyház elítéli az utódok számának a gyermektől való természetellenes félelemből eredő korlátozását: ez nemcsak a hittel, hanem az ésszel is ellenkezik. De egyáltalán nem írja elő a házastársaknak, hogy hány gyermeket kívánjanak. Isten nem egyformán osztja szét ajándékait, és ennek megfelelően különböző mértékben várja a gyümölcsöket is. Lehet, hogy egy anya két gyermekéért élete kockáztatásával egészsége utolsó tartalékait adta oda, úgy, hogy harmadik gyermekért ésszerűen nem lehet vállalni a felelősséget. Az apának ezért a két gyermekért és a beteg édesanyáért egészen hősi módon kell takarékoskodnia és sok egyéb áldozatot is vállalnia. Viszont a jómódú és egész-

séges házaspár hat gyermekével megközelítőleg sem hoz ily nagy áldozatot.

Senki sem veheti át a döntés felelősségét a keresztény házastársaktól – még a lelkipásztor, a lelkiatya sem – abban a jelentős kérdésben, hogy felelősséggel hány gyermeknek adhatnak életet. De elvként kimondhatjuk a tételt: minden házaspár annyi gyermeket kívánjon, ahányat a józan értelem szava szerint világra tud hozni, és jól fel tud nevelni. Persze, abban a módban, ahogyan a házastársak ezt a kérdést felteszik, és ahogyan válaszolnak reá, megmutatkozik, hogy milyen teherbíró a hitük. Persze, a legtöbb esetben a környezet felfogása is befolyással van. Csak rendkívül erős egyéniségek alakítják ki teljesen önállóan meggyőződésüket.

Hitetlen szomszédotok talán azt fogja mondani nagy hangosan: „Manapság legfeljebb két gyermeket lehet felelősséggel vállalni. Hiszen azt akarjuk, hogy jól éljenek!” – Kérdezzétek meg tőlük nyugodtan: meri-e vállalni a felelősséget a kettőért, ha ennek a kettőnek minden, mégolyan értelmetlen kívánságát is teljesíti, és vég-elemzésben nem is tudja, miért hozta őket a világra. Ti viszont tudjátok, mit ér a gyermek Isten szemében: az Isten teremtőszerepének nevében szólította a világba. A keresztység után „Isten gyermekének” hívják és az is valóban. Arra hivatott, hogy örökké tartó végtelen boldog barátságban éljen az Istennel.

Mikor keresztelni viszitek gyermeketeket, a pap megkérdezi tőle: „Mit ad neked a keresztység?”, és ti feleltok helyette: „A hitet”.

Ha ti magatok készítek elő idejekorán gyermeketeket

az első szentáldozásra s így magatok vezetitek be őket hitük elemi ismereteibe, ami szent jogotok, ha velük együtt járultok az Úr asztalához és apai-anyai gyöngédséggel magyarázgatjátok el nekik az isteni szeretet „jó hírét”, akkor évről-évre mind jobban belátjátok, mily nagy érték a gyermek és mi mindent nyújthattok nekik.

Mi valamennyien korunk gyermekei vagyunk és időnkint – néha túlságosan is – engedünk környezetünk befolyásának. Mégis különös, sőt szomorú dolog volna, ha hitetelen vagy csak külsőséges, felszínes vallásosságú szomszédokra hallgatnátok abban a kérdésben, hogy hány gyermekért vállalhatjátok a felelősséget. Akkor is sokat tudtok nyújtani gyermekeiteknek, ha az anyagi javak terén szegények vagytok. Kétségkívül derék, tisztességes polgárokká nevelitek gyermekeiteket. Sőt ennél is többet tesztek. Tudatosítjátok bennük, hogy mily nagy a méltóságuk Isten szemében és ennek megfelelő vallásos nevelést adtok nekik. Ha valóban így van, és mind egészségetek, mind jövedelmeitek megengedi, akkor nyugodtan „vállalhatjátok a felelősséget” nemcsak három, hanem öt, hat vagy még több gyermekért is. Imádkozva, vagyis Istennel beszélve fontoljátok ezt meg az Úr színe előtt és hívő keresztények módjára tárgyaljátok meg egymással.

Az Egyház igazán nem azokat a hitvestársakat állítja példaképül, akik ugyan tíz gyermeknek adtak életet, de azután alig, vagy semmit sem törődtek nevelésükkel, taníttatásukkal. Aki A-t mond, annak B-t is kell mondania. Aki gyermeknek ad életet, annak kötelessége, hogy emberhez méltó életre is nevelje. De ugyanakkor az is tény, hogy azok az ún. „aszociális” emberek, akik nyolc-tíz

gyermeküket valóban nem nevelik megfelelően, még mindig toronymagasan állnak azok fölött, akik életet keltettek és azt szentségtörő kézzel még az anyaméhben megölték. Igaz, hogy az irgalmas Isten még fly nagy bűnököt is megbocsájt, ha őszintén megbánják azokat, de a keresztény embernek minden erejét latba kell vetnie, hogy ne süllyedjen idáig. Sokszor a környezet bűne ebben a dologban még súlyosabb, mint a közvetlen tetteseké: hiszen néha még édesanyákról is hallani, akik ilyen értelemben gyilkosságra biztatták leányukat.

* „Az Egyház tehát elvben helyesli, ha a szülők tervszerűen járnak el akkor, amikor gyermekeknek adnak életet. Ebben egyetértünk. Azt is belátjuk, hogy ez a tervszerűség egészen másvalami, mint a nem hívő házastársaknak a leplezetlen hasznossági szemponttól diktált álláspontja. Azt azonban túlzott követelésnek tartjuk az Egyház részéről, hogy a gyermekek születése közötti időben úgy éljünk, mintha szerzetesek volnánk!”

E kérdés körül általában nagy félreértés uralkodik. Igaz, hogy az Egyház azt kívánja a házastársaktól, hogy magas eszmény felé törekedjenek. De ez távolról sem azt jelenti, hogy „szerzetesként” kellene egymás mellett, vagy éppen séggel egymástól távol élniök. Hiszen éppen a bensőségesen gyöngéd, de ugyanakkor erős hitvesi szeretet készít fel benneket lelkileg arra, hogy egy újabb gyermek „terhét” magatokra vegyétek. Ezért ezt a gyöngéd szeretetet azokban a sokszor fájdalmasan hosszú időkben is ébren kell tartanotk, amikor becsületes meggyőződésetek szerint újabb terhességért, tehát új gyermekért nem tudjátok vállalni a

felelősséget. Természetesen nehéz pontosan meghatározni, hogy ilyen helyzetben a házastársak számára mi a jó, mi a jobb, vagy mi az, ami még éppen hogy megengedhető. De a döntő határvonalakat és megkülönböztetéseket a lelkipásztornak mégis meg kell állapítania:

1/ A ti magatartástokat, amelyet az Úr színe előtt egymásért vállalt felelősség tudata irányít, egy világ választja el azokétól, akiknél csak a hasznossági szempont a döntő. De akkor ennek megfelelően szerelmi kultúrákat is, lényegét tekintve, egy világ kell, hogy elválassza azokétól, akiknél olcsó technikai „megoldások”: merő számíttgatás és mechanika jellemzi a hitvesi egyesülést. Állandóan meg kell őriznetek a tiszteletet az iránt a legbensőségesebb egyesülés iránt, amelyben a Teremtő Isten a szövetség harmadik tagja.

2/ Ha új terhesség komoly okból valóban nem kívánatos ez idő szerint, akkor minden lelkiismereti aggály nélkül alkalmazható az ún. „időszaki megtartóztatás”. Ez azt jelenti, hogy a hitvesi egyesülést azokra a napokra korlátozzák, amelyeken a fogamzás lehetetlen vagy legalábbis valószínűtlen. Ez persze nem „tökéletes megoldás”. Minden azon fordul, hogy milyen lelkülettel választja valaki az – Ogino-Knaus szabályai szerint való – időszaki megtartóztatást. Az is tény, hogy sokszor épp azoknak a házastársaknak a számára járhatatlan ez az út, akik súlyos egészségi okokból nem kockáztathatnak meg újabb terhességet. Bár az orvosi kutatás az újabb időben kétségkívül megbízhatóbb módszereket fedezett fel – az ún. hőmérő-

zési eljárást. – a fogamzás szempontjából kedvező és kedvezőtlen napok meghatározására. Adott esetben lelkiismeretes, hívő orvostól kérjeteK tanácsot.

Más szempontból is jó, ha a házastársak a természet törvényszerűségeit ismerik. Így különösképpen felkészülhetnek azokra a jelentős pillanatokra, amikor tudatosan együtt akarnak működni Isten teremtő szeretetével.

Sok asszonynál a havi periódusok ingadozóK: ezen a nehézségen segítenek az újabban előállított különféle hormonkészítmények, amelyek a havonkénti időszakokat valamelyest állandósítják s így az ilyenkúra után az időszaki megtartóztatás járható úttá válik. Az ily készítmények használata megengedett, ha közvetlenül a normális egészségi állapot helyreállításának céljából történik.

3/ Végül döntő fontosságú, hogy a következő szempontot tartsuk állandóan szemünk előtt. Az Egyház nem azt várja a hitvestársaktól, hogy a kezdet kezdetétől tökéletesek legyenek, hanem azt, hogy közösen haladjanak a teljes keresztény eszmény felé.

Minden kereszténynek egyaránt szól a hallatlanul nagy parancs, hogy Istent teljes szívéből, felebarátját pedig Krisztus Urunk mintájára szeresse. Soha senki sem mondhatja el magáról, hogy e mindent átfogó parancsnak teljesítésében már célhoz ért. És ez a parancs mégis „édes iga és könnyű teher”, mert teljesítésével viszonzozzuk annak az Istennek szeretetét, Aki előbb szeretett minket (vö. 1 Jn. 4, 7) és azért is, mert Isten soha sem kíván többet tőlünk, mint amire ajándékával képessé is tesz. Ha mindig megtesszük azt, ami módunkban áll és alázatosan kérjük értelmünk számára a világosságot, akaratunkhoz pedig az

erőt, akkor Isten továbbsegít bennünket a házastársi tisztaság terén is. Hiszen ez az Istenszeretet és a felebaráti – hitvesi – szeretetnek kifejezése és gyümölcse. A hitvesi tisztaság erényének is állandóan növekednie, fejlődnie kell: az önző, vágyakozó szeretetet – amely valójában önmagát keresi – egyre inkább alá kell rendelnetek az igazi szeretetnek, amely „nem keresi a magát” (1 Kor. 13, 5), hanem a szeretett „te” felé irányul, s végeredményben Istentől jön és Istenhez vezet.

Azok a házastársak, akik azt szeretnék, hogy az Egyház házassági erkölcstanának követeléseit oly alacsonyan szabja meg, hogy az igen középszerűek is kezdettől fogva teljesen meg lehessenek elégedve magukkal, nagy tévedésben vannak – de nemcsak a házassági tisztaságnak, hanem az egész keresztény erkölcstannak lényegét illetően is. Az Egyháznak ugyanis, mint az Úr is tette a Hegyi Beszédben, mindig a magasba kell mutatnia, amikor az Újszövetség erkölcsi tanítását hirdeti, azonban mindig csak a soron következő lépést kívánja meg. De mindenki legyen meg a készség, hogy órási léntekkel haladjon a cél felé, ha Isten nagy kegyelmekben részesíti és ennek megfelelően nagyobb teljesítményt is vár el tőle.

Elszerűen felfelé, az eszmények magasságába mutat tehát a katolikus Egyház erkölcstana – de emellett, sőt épp ebből kifolyólag tiltó parancsaival kötelességszerűen óvást is emel a helytelen magatartással, erkölcsi eltévelyedéssel szemben. Ezért tiltja az Egyház a gyermekáldástól való félelemből eredő házassági visszaéléseket minden formájukban. Így elsősorban óvást emel azoknak a házastársaknak eljárása ellen, akik egyáltalában elzárkóznak a

gyermekáldás elől, vagy már nem kívánnak több gyermeket, és ezért mesterséges eszközök alkalmazásával, illetve nem a természet rendje szerint való érintkezéssel, megakadályozzák a fogamzást. De az Egyház tilalma szól – ha nem is azonos szigorral – azoknak a házastársaknak is, akik, mivel őszinte meggyőződésből nem vállalhatják a felelősséget újabb terhességért, oly időszakokban, amikor a fogamzás valószínű, tudatosan eltorzítják a hitvestársi egyesülést.

* Erre sokan ezt felelik: „Az állandó erkölcsi törekvéstre készek vagyunk. Becsületesen el is fogjuk ismerni gyöngeségünket, ha időnkint botlás miatt vádolnunk kell magunkat. De nem ítélnék-e meg bennünket a gyóntatószékben olykor túlságos keményen, és halálos bűnben elmarasztalva nem tartanak vissza egykönnyen a szentáldozástól?”

Itt kétségkívül nehéz problémáról van szó, s ez nem utolsó sorban a „lelki tükörrel” kapcsolatos probléma. Egy mástól teljesen különböző dolgokat szoktak így meggyónni: „vétkeztem házasesetemben”. Abból a célból, hogy a gyóntató különbséget tudjon tenni, és a megkülönböztetésre a gyónót is rá tudja venni, a gyónóknak is arra kellene törekedniük, hogy vallomásukban egymástól teljesen különböző dolgokat ne foglaljanak egy kalap alá. Lássuk csak főbb vonalaiban a legfontosabb megkülönböztetéseket.

1/ Van, akinek csakugyan ezt kellene gyónnia: „Elutasítottam a gyermekáldást, és feleségemet is rávettem erre a magatartásra.” – Itt azoknak a magatartásáról van szó, akik az áldozattól való húzódozásukban egyáltalán nem

akarnak gyermeket, vagy csak nagyon keveset – egyet vagy kettőt – és ennek a beállítottságnak megfelelően a házasság érintkezést szándékosan eltorzítják, vagy éppen technizálják. Lelkületük és magatartásuk világosan el-
lenkezik a házasság értelmével. A házasság számukra nem az üdvösség útja, nem az isten- és emberszeretet kifejező-
je, míg csak őszintén meg nem térnek.

2/ Másoknak talán így kellene gyónniuk: „Mi csak földi szempontból vizsgáltuk azt a kérdést, hogy felelősséggel vállalhatunk-e gyermeket. Ha meggondoltuk volna, hogy az Isten szemében mit ér a gyermek, és hogy mi a házasság értelme, akkor házasság együttlétünkhöz nem ke-
restük volna olyan görcsösen az ún. terméketlen napokat.” Ez a vallomás az alap-magatartásban ugyan felszínességre vall, és arra, hogy a környezet kedvezőtlen hatá-
sának nagy szerep jutott; de most már a jóakarát és a komoly, hívő gondolkodásmód jelei mutatkoznak.

3/ Lesz olyan feleség, aki talán így gyónik: „Gyermek-
szerető vagyok és a hitvestársi egyesülésben magatartásom ugyan kifogástalan volt, de nem törekedtem eléggé arra, hogy férjemet rábírjam helytelen gondolkodásmódja meg-
változtatására. Nem tanusítottam irányában azt a gyöngédséget, amely hozzásegíthette volna a kellő önuralomhoz.” Az ilyen vallomás már éber lelkiismeretről tanús-
kodik, amely tudja, hogy a tisztaság és a szeretet nem választhatók szét egymástól.

4/ Nem keveseknél így szólhat a vallomás: „Kétségkí-
vül nem könnyen mondtunk „nem”-et arra a kérdésre, hogy

vállalhatunk-e újabb gyermekeket ez idő szerint, vagy sem? Imádkoztunk és jól megfontoltuk közösen. De nem – illetve nem eléggé – iparkodtunk a hitvestársi gyöngédségek közepette a szükséges önuralomra szert tenni." Világosan látható, hogy ebben az esetben csak gyarlóságból eredő botlásról, kudarcról van szó, amelyet egy világ választ el az 1/ esetben említett házassági visszaéléstől. És a kudarc ellenére is az ébredező egészséges lelkiismeret komoly erőfeszítésekre vállalkozik, hogy házasságának szerelmi kultúráját tökéletesítse.

* „De – kérdezik sokan e pontnál – nem szabad-e éppen nekünk, olyan hívő keresztény házastársaknak, akik minden erőnket összeszedjük s igaz jóakarattal törekszünk házasságunk tökéletesítésére, egy ilyen említett botlás, kudarc után előzetes gyónás nélkül is a szentáldozáshoz járulnunk, mikor erre a vígaszra és erőforrást oly nagyon rászorulunk?”

Ha kétségtelenül megvan bennetek a becsületes törekvés és imádságos lelkület, akkor időnkinti, nem szándékos vétkezés, hanem gyarlóságból eredő hibázás, kudarc esetén nem kell halálos bűnre gondolnotok, ezt gyóntató atyátok is meg fogja erősíteni. Ha pedig megvan a jóakarát és a fennforgó esetben joggal kétségbevonható, hogy még súlyosabb természetű hibázásra is teljesen szabad akaratból került a sor, akkor előzetes gyónás nélkül járulhattok továbbra is a szentáldozáshoz. De a legközelebbi gyónásban igen tanácsos szóvátenni a dolgot. Isten nem a felszínről tekinti a dolgokat, Ő a szívünket nézi. Végző fokon tehát

a helyes lelkiület a döntő. Ennek persze meg kell mutatkoznia abban a becsületes törekvésben is, hogy ne csak gondolataink és szívünk vágyai, hanem a cselekvésünk, magatartásunk is helyes legyen.

+

Bizonyára nem tudtam ebben a levélben minden kérdésekre válaszolni. A nagy társadalmi átalakulás ma ebben a vonatkozásban sokszor egészen új problémákat vet fel. De fontosabb, mint valaha, hogy világosan meg tudjuk különböztetni a házasságban is, hogy mi az, ami változó, és mi az, ami a lényeghez tartozik, s így nem változhat soha.

A továbbiakban lelkiatyátok, lelkipásztorotok bizonyára szívesen fog felvilágosítással szolgálni.

A házassággal kapcsolatos összes erkölcsstani problémákra a szerző papok és világiak számára írt erkölcstudományi művében találunk választ:

P. Häring, Bernhard: Das Gesetz Christi. Moraltheologie dargestellt für Priester und Laien. I-III. 1448 l. Erich Welzel Verlag, Freiburg i. Breisgau. (Megjelent több nyelven.)

A további irodalmat lásd Tájékoztatónkban (17 - 19.).

FÜGGELÉK

IRODALMI TÁJÉKOZTATÓ

Alábbi felsorolásunkban nem törekedhetünk teljességre, csak tájékoztatásul felsoroljuk az utobbi évtizedben francia és német nyelven megjelent legkiemelkedőbb műveket.

1. Átfogó szempontú feldolgozások:

Hering, Bernhard: Die Ehe in dieser Zeit. O. Müller, Salzburg. 581 l. (A probléma egészét öleli fel a szociológus és lelkipásztor szempontjából tekintve.)

Leclercq, Jacques: Le Mariage chrétien. Castermann, Tournai. - Die Ehe des Christen. Rex Verlag, Luzern. (A keresztény házasság, az életszentség iskolája.)

Schillebeeckx, E. H.: Le mariage est un sacrement. La Pensée Catholique, Bruxelles. (A dogmatikus rövid, új-szemléletű áttekintése a házasság szentségéről.)

Daniel-Rops, Henri (szerk.): Le couple chrétien. L'Amour et le Mariage devant l'Église. Fayard, Paris. In diesem Ring all meine Liebe. Liebe - Ehe - Kirche. O. Müller, Salzburg. (Hívó világiak tanúságtétele.)

Bovet, Theodor: Die Ehe. Paul Haupt, Bern. (A prot. orvos magas etikai felfogású zsebkönyvszerű összefoglalása.)

2. A keresztény házasság lelkiisége:

Auer, A.: Weltoffener Christ. Grundsätzliches u. geschichtliches zur Laienfrömmigkeit. - Patmos, Düsseldorf.

Caffarel, Henri (szerk.) L'Anneau d'Or különszámai: Mystère de l'amour - Amour et souffrance - Le Christ et le foyer - Mystère et mystique du mariage - Propos sur l'amour et la grâce.

- Carré, A. M.: Compagnons d'éternité. Éd. du Cerf, Paris.
Gefährten auf immer. Schwabenverlag, Stuttgart.
- d'Helly A.: Amour et sacrement. – Mappus, Le Puy.
- Greinacher Norbert (szerk.): Familiengruppen. Alsatia V.
Colmar-Freiburg. (Hívő családközösségek lelkisége.)

3. Biológiai vonatkozások általában.

- Hornstein - Faller: Gesundes Geschlechtsleben. Hand-
buch für Ehefragen. Walter Verlag, Olten Freiburg.
- Gagern, Friedrich E. Frh. v.: Eheliche Partnerschaft. Aus-
gewählte Kapitel über die Ehe als Lebens- und Ge-
schlechtsgemeinschaft. Manz, München.

4. Gyermekáldás és családtervezés.

- Suenens, Card. L.J.: Amour et maîtrise de soi. Desclée de
Brouwer. – Liebe und Selbstbeherrschung. O. Müller.
Átfogó, valláserkölcsi tárgyalás nemcsak a házastár-
sak, hanem valamennyi felelős tényező számára.)
- Lestapis SJ, Stanislas de: La limitation des naissances.
Spes, Paris. - Geburtenregelung - Geburtenkontrolle.
Herder, Freiburg. (Standard-mű: történelmi előzmé-
nyek, etikai szempontú szociális helyzetfelmérés.)
- Centre Laennec: La régulation des naissances. Paris,
orvosi thielleux. - Laennec Studie: Die Geburtenregelung.
Roven, Olten. (Tudományos orvosi mű dokumentáció-
val és teológiai megítéléssel.)
- Krempel, Dr. A.: Zeitwahl in der Ehe. Innverlag, Inns-
bruck. (Az Ogino-Knaus Smulders módszerről.)
- Georg, Dr. I.E.: Ehe ohne Gewissensnot. Styria, Graz. (Az
Ogino-Knaus-Smulders módszerről, sok táblázattal.)
- A hőmérőzési eljárást tárgyaló mai legjobb művek:
Geller, Docteur S.: La température guide de la femme.
Editions Julliard. (Szakszerű orvosi feldolgozás.)

Mac Avoy, J. – Dr. Mailliez: L'amour humain et la régulation des naissances. La courbe des températures. Mappus, Le Puy. (Rövid leírás, ábrákkal. Magyar fordítása előkészületben.)

Vincent, Drs. Bernard et Annik: La grande joie d'aimer. Julliard, Paris. (Részletes népszerű tárgyalás.)

5. Jegyesség.

Souvenance, Claire: Construire un foyer. Livre de la fiancée et de la jeune épouse. Mappus, Le Puy - Lyon. – Freude in der Ehe, Gespräch mit meiner Tochter. Otto Müller, Salzburg. (Magyar fordítása előkészületben.)

Pierre, Michel: Construire un foyer. Livre du fiancé et du jeune mari. Mappus, Le Puy. – Freude in der Ehe. Gespräch mit meinem Sohn. Otto Müller, Salzburg.

Goust, Docteur Francois: En marche vers l'amour. Ed. Ouvrières, Paris. – Der Weg, der zur Liebe führt. Schwaabenverlag, Stuttgart.

L'Anneau d'Or: Fianciailles. Ed. du Feu Nouveau, Paris.

Fetes et Saisons: Le Mariage – Les temps des fianciailles – Jeunes foyers – Nous allons nous marier – La fécondité du foyer. (Albumok) Cerf, Paris.

Lebendige Kirche: Die Ehe (album). Lambertus, Freiburg

6. Lelkipásztorok számára ezenfelül:

Henry, A. - M.: Morale et vie conjugale. Ed. Cerf, Paris.

Weber, Leonhard: Mysterium magnum. Zur innerkirchlichen Diskussion um Ehe, Geschlecht und Jungfräulichkeit. Quaestiones Disputatae 19. Herder, Freiburg.

Leclercq, Jacques: Le prêtre et les époux. Éditions Familiars, Paris. – Die Eheprobleme in der Beichte. Rex, Luzern, 1964. (A fordító a Függelékben az új szempontok szerint jó, rövid, gyakorlati összefoglalást ad.)

LELKIPÁSZTORI LEVELEK

Gyóntatószékben, vagy magánbeszélgetések során gyakran keresik fel a lelkipásztort hívei oly problémákkal, amelyekre feltétlenül választ várnak: akár belső, lelki életük kérdéseiről van szó, akár a hitelveknek külső életükben való alkalmazásáról. E kérdéseket általában az jellemzi, hogy gyakorlatiak: ezért fordulnak velük a hívek lelkipásztorukhoz, aki nemcsak elméleti teológiai tudással rendelkezik, hanem ismeri az életet és bőséges betekintése nyílik az emberek belső problémáiba, lelki vívódásaiba. Sokszor vetődnek fel gyakran ismétlődő, mondhatnók típus-problémák. Ma már bevett szokás Nyugaton, hogy a gyóntatószékben ilyen kérdésekre írásos választ tartanak készszenlében a lelkipásztorok, márcsak azért is, mert többnyire nincs is idő a részletes megtárgyalásra. A következő alkalommal már egyszerűbb az elolvasás után még választ váró egyéni kérdéseket megbeszélni. Idegenben, hazájuktól távol élő hívek különösen szívesen fogadják, ha saját anyanyelvükön kapnak részletesebb útbaigazítást. Ezért határozta el az ausztriai lelkipásztori központ (Österreichisches Seelsorge-Institut, Wien I. Stephansplatz 3/III), hogy a német nyelvterületen szokásos "Pfarrbrief"-ek mintájára a legfontosabb problémákról a tömegesebben itt élő idegenajkú hívek anyanyelvén is kiad ily lelkipásztori leveleket. Az első ilyenirányú próbálkozás épp magyar nyelven történik és egyaránt szolgálni kívánja az Ausztriában és más országokban szétszórta élő magyar hívek lelki igényeit is. Az első levelek a lelkiismeretvizsgálat és a házaseset problémáival foglalkoznak.